

homokszemet egyenesen a víz viszi kagylóba egész a záróizmokig, a hol azután a vastag húspan 10—20 kék és sárga gyöngyből alakult csoport képződik.

Az értékes gyöngy képződése tehát, ezek alapján, a gyöngy-atkától függ. Ez az atka csak gyöngyös patakokban fordul elő, melyek egyúttal pisztráng tenyésztésére is alkalmasak.

Lényeges hatással van azonban a gyöngy keletkezésére a víz mésztartalma is, melyből az állat héja készül.

Kagylópadoknak legjobb hely a tiszta kavicsos, homokos meder, mely moszatokkal van benőve.

A vén kagylók mindig a legfelsőbb helyen vannak, a legfiatalabbak pedig

gyakran mélyen a homokos fenékre szorúlnak. A beteg, valamint az elvénült kagylókat el kell távolítani, hogy a fiatalabbak helyet kapjanak. A kagylónak mély helyről való kifogására alsó végén finom ékre faragott mogyorófavesszőt használnak, melyet óvatosan beledugnak a tátott kagylóhéjba; az állat akkor azonnal összehúzza a héjat, rajta ragad a pálczán és szépen kihúzható.

Statisztikai összeállítások szerint a Bajor királyság, körülbelül 140 folyóval és patakkal, bírja valamennyi állam között a legnagyobb gyöngytermő folyami területet. (Gaea 1892.)

F. SÖRÖS LUIZA.

RÉGI MAGYAR MEGFIGYELÉSEK.

326. *Az Ibrányi Nyárfá.* Méltónak tartjuk megemlíteni azon bámulásra méltó Ibrányi Nyárfát . . . , melyet nem ok nélkül a' Világ tsudái közé, vagyis, a' Természetnek igen különös ritkaságai közé számlálhatunk. — Ibrány Nemes Szabolcs Vármegyében fekszik. Midőn a' közelebb múlt 1822-dik esztendőben Nemes Zemplin és Szabolcs Vármegyéknek Deputatusi, Méltóságos Vajai Vay Miklós Úr Ő Nagyságának előlülése alatt, a' Tisza által-vágatására rendelt Comissióban azon tájra jutnának, az Óriási Nyárfának üregébe 28-an mentek be, és még annyi hely volt, hogy 20-nál több beférhetett volna. Előtte való 1821. esztendőben, ugyan ezen fának üregében, 35-en voltak, és azok közül 5 pár úgy tánczolhatott, hogy a többi ülve maradhatna: melyre nézve az üregnek tágasságát könnyen lehetne arányozni; de mérték szerint is bámulásra méltó ezen élőfának nagysága; mert külső körülete valósággal 10 öl, belső üregének által mérője pedig 3 öl, 1 láb, és 3 Hüvelk. Ezen közlést Tek. Boronkay Albert Úrnak, Ns. Zemplin Vármegye és a Tiszelt kiküldöttség Jegyzőjének köszönjük. Kérjük egyszersmind minden Hazánkfiat, hogy efféle, és más Ritkaságokat a' Magyar közönséggel általunk közölni méltóztassa-

nak, hogy így Országunknak diszére, mind természeti, mind mesterségbeli Ritkaságai, melyek különböző helyeken bizonyosan találhatnának, legalább a Nemzet előtt közönségesen ismeretessé tétessenek. (Hasznos Múltaságok 1823. Első félesztendő 99—100. l.)

327. *A földi bodza kiirtásmbója.* I. Későn esett értésünkre, hogy valamely Hazánk' javára igyekező Férjfi ollyas Kérdést támasztott Országunk, Lakosságának a' megfejtésre: hogy t. i. a' Földibodza mi módon irtódhatniék-ki örökre a' Szántó- és Kaszálló földekből? Melly kérdést, Simándi Csernovits Familiának Uradalmi Tisztje Halassy János; Kamarabéli Muszka, 's Magyarát Helységének különös tapasztalású Notáriusa Dalnaki József, ugyantsak Kamarabéli Agris, Almás, Aranyág Helységek' hites Notáriussa Szalay Elek, és én Aláírtt, együtt lévén, hosszas földmívelésben tett észrevételünk szerint tudjuk, és megfejtjük azon kérdést ekképen: hogy azon bodzának lehető kiirtása, nem annyira a' földmívelésben lett tapasztalás' munkája, mint inkább a' Planétáknak influxussáé; mivel a' Hóld ereje a' tengert kétszer kidagasztja, kétszer, 's többször visszaapasztja; így a' Makk férgesedését, a' tsilalogok 's idők' járásától következtetésben vesz-

szük; ezen s több okokból tapasztaltuk országunk' pusztáin, hogy bizonyos napja legyen a' Canicula tsillagnak, mely Magdolna napjától, Bertalan napig forró hévsége által, az állatoknak, füveknek 's más termékenységeknek különösen ártalmára lévén, a' többi Canicula napjai között nyilvánosságosan észre-vettük, hogy Augustus Hónapjának folyó esztendőbeli (1796) kalendárium szerint 16-dik napján, úgy utánna következő 3 napokon, akárminémű szántást, kapállást 's hányást, ásást valaki tézsen, úgy t. i. hogy azon munkát 11 órától fogva leginkább kezdvén, délután másfél óráig tegye, azon tapasztalásunk után tett fáradságával megnyeri, hogy a' bodza, a' szántó 's kaszálló-földekből; a' Siska nevezetű fű, a' Szöllőkől; a' Rétekből pedig a Bogánts-kór, vagy is Szamár-dudva, és a' lapányos helyekből, a' káka, Gyékény, Sás, valóságosan ki fognak veszni, mellyhez azt is tenni kívántuk; hogy azon négy napok leforgása alatt, de leginkább Rochus napján (mellyen az említett szántás, és kapállás hasznosságban tétethetik) azonn Augustus Hónapnak 16-dik napján, valamennyi szarvas- és más barommarhák, Szín-be, és olyan állásba zárattassanak, hogy azon mérges Planétának, (a' ki-jegyzett 11 órától fogvást két óráig délután) ártalmas transpirációja által, dög és más megvesztegetés beléjük ne ereszkedjen, és így a' szemfájások, bögöly féreg' sebesítése, 's más egyebek ki-kerülhetők; Mellyet midőn ezennel az Uraknak tudtára adnánk, 's a' t. — Galsán 25-dik Mártz. 1796. Aradhoz közel. Nagy László, Galser M. Város' Notáriussa T. N. Arad Vármegyében. (Magyar Újság« Tizenötödik darab. 126—127. l. Bécs 1796.)

2. *Győr Vármegyéből* József napján: Én ennek (t. i. a földi bodza kiirtásának) még könnyebb, és saját tapasztalásomból mondhatom, bizonyos módját tanultam ez előtt 22 esztendővel egy éltes, és jó falusi Gazdától. Tettem is akkor magam próbát, és három idén szembetűnő hasznát láttam annak. Igaz, hogy azólta, résszerént külföldi, résszerént Városi lakásom miatt nem igen gyakorolhattam azt. Hanem most harmadik esztendeje már, közelebb érvén a' Mezeigazdaságot, újra elő vettem a' próbát; 's nevezetesen egy új rétemen tellyes kívánt hasznát látom annak. Az én egész próbám 's manipulációm igen könnyű, és közönséges. Május és Junius Hónapokban akármely tiszta 's meleg napon ki

szoktam menni dél tájban a mezőre, és valahol földi-bodzákat tapasztalok, és látok vetésem közt, vagy a' rétemen, midőn a' nap dél tájban a leg-forróbban süt, egy sarlóval szára' közepén mind levagdaltatom azt. Szemem láttára kiaszott a' hirtelen vágás után, a' napnak hévsége miatt a' földben lévő bodzának minden felsőbb nedvsége, és össze-sugorodik a' szára, úgy hogy másod és harmad napra egészen el-fonnyadt és el-halt az. Minél forróbban süt a' nap, annál hamarabb meg-asszik az. Nem is tapasztaltam soha, hogy ugyan azon gyökérről újabb földi bodza szál hajtott volna ki. Talán lassanként minden tápláló nedvség elasszik abban; 's úgy tetszik, hogy ez igen természetes dolog. A mélyebb szántás által, tsak az ugar és parlag földekből lehet talán a' bodzát ki-irtani: 's ezen módot az érd. Tisztartó Úr próbája szerint esztendőnként tsak egy bizonyos napon lehet haszonnal praktikalni. Pedig gyakrabban a' vetések között terem a' bodza leg-bővebben, és azokban tézsen sok kárt. Az én módom szerint már, akár a vetésekből, akár a rétekről, mindenkortsak jó meleg tiszta nap legyen, kiki tsupa distractióból is maga ki irthatja a' földi bodzát. Valóságos örömmre lézsen énnékem, ha jelentéssel több Hafaziaknak szolgálhatok, a' mint hogy ezen én próbámnak már sokan vették hasznát. (U. o. 107. l.)

3. *Korponáról* Mártz. 20-dikán 1796. Keresztelő Szent János napja előtt egy vagy két héttel (az az Junius' elején) leg-bővebb, kövérebb, bujább, és tűzesebb szokott a' nedvség lenni, mind a' gyökerebenn mind a már ki-nőtt részében is a' földi-bodzának. Ha tehát az említett időzikkelyben, úgymint ker. Sz. János' napja előtt egy vagy két héttel ki-szaggattatik, vagy — a mely még jobb — keskeny kapával méjjen ki-kapáltatik a' bodza: sokkal több éltető nedvséget vesz el, hogy sem mint elégséges lehetne életének további folytatására. Fog azonban még is erőlködni, de éppen a sok erőlködés által úgy halálra gyengíti magát, hogy vagy éppen semmi új növéseket nem hajt többé; vagy ha találna hajtani: az efféle új növéseket mindég ki kell tépni, egész őszig. A' ki ezen kevés fáradságot tenni nem sajnálja: munkájának óhajtott tzeljät fogja érni, mint én ennek hasznát egy híres Tisztartó körül önnön magam tapasztaltam. Ha akkor szaggattatik ki a' bodza: midőn már nem nő többé: úgy nem lehet annak kiveszését várni; mi-

vel az akkori ki-szaggatás mellett megmarad a' bodza gyökerének egész nedvesége. (U. o. 106. l.)

4. *Sopron Vármegyéből* Mártz. 20-dik napján 1796. Elmondom a módját, miképpen tisztogattam ki földjeimet, a' rajtok el-terjedt földi bodzától, hogy a fel-tett Kérdésnek meg-fejtésére, én is hazafiúi kötelességem szerint eszközül szolgálhassak: Júliusnak huszonhetedik napjától fogva tizenkettődik Augustusig, a' melly idő-szakasz alatt tudniillik leg-melegebben szokott sütni a' nap, valahány földi bodzának a növést, gúzs formára két felől megtekergettem fatsargattam, és rajta tsomót kötöttem; annak a földi bodzának nem tsak a' föld felett fel-nőtt, 's általam gúsbá fodorított, és tsomóba kötött testét szárazította el a' tüzessen dolgozó Nap' heve három nap alatt; ha-nem még a' gyökerét is alkalmatlanná tette újj növényeknek hajtására. (U. o. 108. l.)

328. *Az állatok sebjeiből a' kukatsokat kiölni, 's a' sebet begyógyítani.* Az állatok sebjeiben lévő férgeket (kukatsokat), mellyek nyári időben gyakran gyötrik állatainkat, kevés 's tsekély szerrel úgy ki lehet ölni és a sebet begyógyítani, hogy azon sebben többé féreg nem támad és a' seb hamar bégyógyul. Akárhol is találatik a' rezgő-nyár, németül, Aespe, ráztul: Bila-topola, ennek leveléből egyet vagy kettőt, kenyérbe kell betsinálni, 's úgy az állatnak enni adni; de vigyázni kell, hogy meg egye: 12 vagy leg feljebb 24 óra alatt egy féreg sem találatik többé azon helyen, 's a' seb tsak kevés idő múlva a' nélkül, hogy több féreg essen belé, meggyógyul. Én ezt ember-séggel merem bizonyítani, minthogy többször mint 50-szer tettem vele próbát, mind más szarvas marháin, sertésein, mind a' magam kutyáin. Kuttieván 1831. Sütkey Sándor, Járásbéli Sebész Possega Vármegyében. (Hasznos Mulatságok 1831. évfolyam. Második félesztendő 285—286. l.)

329. *Erdélyi hév-vizek. 1. Felső-Bajomban,* Medgyes városa mellett, a szállók alatt egy forrás vagy inkább tótska vagyon: ez úgy rotyog (még télben-is egy kevéssé), mintha káposztát főznének. S mivel télben soha be-nem fagy, sőt körülötte-is, megszetske darab helyig, a hol ki-foly, fagyhatatlan marad; azt lehet itélni, hogy forró vagy hév víz lenne, ha, mint más országon, gondját viselnék s rendbe vennék. Több tulajdonságait ezen viznek el-hallgatván; meg lehet ezt gyujtani, mint az égett bort

vagy pályinkát. S nehezen lehetne el-fújni vagy ki-óltani a lángot, ha a patakból oda szivárgó, vagy más eső vízzel-is ottan-ottan meg-nem elegyednék. Belső nyavalyákban-is, a kik itták, nagy hasznát érezték. Sőt a dadogó vagy akadozó beszédű ember-is nagy segítségét tapasztalta ezen viznek. De a' bizonyos, hogy a rühös ember, a kinek már sok orvosság nem használt, egy hétig való feredése után meg-tisztul. Nem igen régen 9 katonát, a kik valamely fekélyes nyavalyát kaptanak volt, gyógyíthatatlannak itéltek vala az Hadi Orvosok közül valók; szinte el-is akarták már őket a fegyver mellől bocsátani. Azon vízzel élven, egy hónap alatt egészen helyre állottanak. (Magyar hirmondó 1781. 771. l.)

2. *Magyar Péterfalva és Szentsal között Küküld-Vármegyében,* a kis küküld Folyó viz közepiben, egy olyan forrás fakadott, melly a viz között szökik fel, hogy a kik tsónakon oda eveznek, s onnét merítnek, minden só nélkül nem tsak akár melly húst azzal főzhetnek; de káposztát is azzal savanyítanak, s a húst benne áztatván, azután füstre teszik, és semmi só vagy szel-trom nem kell több hozzá. Sőt azt tartják, hogy ha a Küküld vízzel a fel-buzogás közben meg nem elegyednék ezen forrás, nem lehetne meg-elegyítés nélkül véle főzni vagy sózni; de úgy osztán elegyítettlen esztendeig-is lehetne romlás nélkül tartani, s mint az eczetet, midőn kivántatik, más vízzel elegyíteni. *Küküldvár* határán-is ilyen viz vagyon egy körül kerített kútban, egy ágyú lövésnyi meszszeségre a küküld vizitől. (U. o. 772. l.)

3. *Szebentől* mintegy 4 mérföldnyire bizonyos szállóhegy allyában fakad valamely forrás, a' medre mintegy egy rőfnyi szélességű, másfél rőfnyi mélységű, a vize feketés, zavaros, és mintegy egy arasznyira felszökik, mintha forrana; mindazonáltal, hideg, 's a' káváján soha ki nem tsap. Ha az ember egy tenyérynny távolságra tüzet tart a' víz színe felett, a' víz hirtelen lángot kap; 's úgy ég, mint a pálinka: a láng három láb magosságyira is fellobog, 's a fát és más gyúlladó testeket meggyújtja. Ha a' forrás már lángra kap, úgy ég darab ideig, és másképp nem lehet el óltani, hanem ha földet hánynak belé. A viznek íze, mint minden kénkőves vizeké, valamennyire savanyús; de a lángja minden fojtó bűz nélkül való. Ha a' vizet a' kútból kimerittik, úgy

meg nem gyullad, valamint nem ég a' forrás fenekéről, és a' kút környezetéről kivett föld is. Sem moh, sem más test nincs a kútban. A' szőlőhegy homokos földön va-gyon : az itt termett bor más boroktól nem különbözik. A mennyire tudhatni a' for-

rás vizét sem emberek, sem más állatok nem isszák, annyival is inkább, mivel az ő szünetlen forrása miatt mindég zavaros. (Hasznos Mulatságok. 1823. Első félesztendő 78—79. l.)

Közli LENGYEL BÁLINT.

TÁRSULATI ÜGYEK.

Élettani értekezéslet 1893 április 12-ikén.

1. Onódi Adolf *gége-kísérleteit* mutatta be. A gyűrűpaizsizmot a középső gégeideg idegezi be, s eddig úgy vélték, hogy egyedüli feladata a hangszalagok feszítése. Előadó azonban alkalmas állatkísérleten és anatómiai készítményen tisztán bemutatta, hogy ez az izom *passive* a hangszalagok közelítésében is részt vesz.

2. Szontágh Ábrahám: »*As iris akaratlagos beidegzéséről*» értekezett azon kísérletek alapján, a melyeket önmagán végzett. Előadó ugyanis már 1856-ban észre vette, hogy nyakizmainak erősebb megfeszítésekor pupillái kitágulnak s ezen megfigyelését az utóbbi időben kísérletileg tanulmányozta Goldzieher Vilmos segítségével. Számos kísérleteiből és méréseiből eddig az derült ki, hogy a tágulás akkor legnagyobb, mikor szeméit valamely tárgyra rögzítve, mely belélekzés alkalmával nyakizmait erősen összehúzza: ekkor a pupillái 3 mm.-ről 5, vagy 4-ről 7-re sőt 5.5-ről 8.2-re tágultak. A lélekzésnek azonban kisebb a hatása, mint épen a nyakizmok működésének. Szemtükörrel a pupilla tágulása alatt a látóhártya vénái látszottak megduzzadni. Vizsgálatait még folytatni szándékozik.

3. Schaffer Károly előadást tartott »*A gerincvelő másodlagos elfajulásairól*» készítmények bemutatásával. Egy golyó embernek gerincvelőjét a 10 ik hátcsigolya magasságában és egész harántmetszetében elroncsolta; öt hó leforgás: után a következő pályákban volt másodlagos elfajulás kimutatható: 1. Mindkét piramis-pályán, a roncsolt helytől lefelé terjedőleg; 2. mindkét hátulsó kötélen szintén lefelé; 3. mindkét Goll-féle kötélen és a direkt kisagyi pályán, nemkülönben a Gowers-féle nyalábon felfelé terjedőleg; 4. mindkét oldali Burdach-kötélen felhágó irányban, a mely

csupán a gyökérszónának megfelelő helyet hagyta szabadon. A Goll-féle nyaláb az elfajulás előbbre haladott fokán volt, mint valamennyi többi pálya, mert benne már kötőszöveti túlbujánzás és csaknem teljes rostkiésés mutatkozott, ellenben a többi kötelek még csak a velőszétesés szakában voltak. Mindeme viszonyok *M a r d r i* osmiumbrichromát eljárásával voltak igen tanulmányosan kimutathatók.

4. Gara Géza házinyulakat mutat be, a melyeknek *paizsmirigyeit* Fodor Géza-val együtt óvatos módon *irtották ki*, s ennek tulajdonítják kedvező eredményeiket, a mennyiben ezen állatokon eddigél semmi feltűnő nem látható. Czélul tűzték ki azon antitoxinok hatását tanulmányozni, a melyek véleményök szerint e mirigyekben termelődnek.

Állattani értekezéslet 1893 április 13-ikán.

1. Dr. Horváth Géza a jelenlevők tájékoztatása czéljából előadja a szerkesztendő Magyarország állatvilága katalógusok czélját, tervezetét, azután áttér részletezésére és a kiküldött nyolczas-bizottság működésére és megállapodásaira, végül pedig az ajánlkozó munkatársak névsorát közli.

2. Sajó Károly »*Néhány érdekes magyarországi rovarfaj*» czímen tartott értekezésében az *Eumolpus Vitis* nevű szőlőpusztító bogárról közöl megfigyeléseket, melynek álczája a szőlő gyökérzetében és ennek révén a termésben még akkor is nagy kárt tehet, ha nem mutatkozik tömegesen. Tapasztalatai alapján azt mondhatja, hogy ez a faj sokkal nagyobb szerepet játszik, mint a hogy általában hiszik; még pedig a kötött és futóhomok-talajokon egyformán. Ismerteti a jeleket, melyek alapján az *Eumolpus* jelenlétét, különösen a leveleken, biztosan meg lehet állapítani. Vácztól Gödöllőig valamennyi eddig meglátogatott szőlőben meg lehetős mennyiségben találta. Azok, a kik

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.